

PREDNOSTOVIA KATOLÍCKEJ DUCHOVNEJ SPRÁVY NA MINISTERSTVE NÁRODNEJ OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKOCH 1939 – 1945

THE SUPERINTENDENTS OF THE CATHOLIC SPIRITUAL ADMINISTRATION AT THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENSE OF THE SLOVAK REPUBLIC IN 1939 - 1945

Tomáš HUĎA

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 18.10.2024

Schválený: 10.12.2024

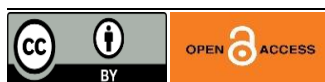
Vydaný: 31.12.2024

ABSTRACT

The spiritual service has an irreplaceable place in all modern armies and armed forces. The historical past and the actual present prove this to be true. The Slovak army did not have much strength in the turbulent years of 1939-1945, it certainly did not own modern armaments at that time. The catholic military priests from the ranks of the diocesan and religious clergy contributed significantly to the spiritual and human formation of Slovak soldiers. Their ecclesiastical authority was the vicar of the armed forces in the Slovak army, Mons. Michal Buzalka. The professional and organizational guarantor was the superintendent of the catholic clerical administration, who was based at the Ministry of National Defense. In this period, three officers of the clerical service took turns with short breaks: František Kovalčík, Albín Krásna and Jozef Mitošinka. The activities of the superintendents were aimed at streamlining the pastoral activities of military priests as well as providing spiritual service in the struggle and on the battlefield of the Eastern and Italian fronts.

KEYWORDS

spiritual service, supereintendent, military priest, army, soldier

© 2024 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

Katolícka vojenská duchovná služba nepochybne bola integrovanou súčasťou armády prvej Slovenskej republiky. Hneď po vzniku Slovenskej republiky dňa 14. marca 1939 sa sformovala Slovenská armáda spolu so všetkými organizačnými zložkami. Na Ministerstve národnej obrany (MNO) vznikali podriadené úrady, tzv. vojenské správy (VS), ktoré mali vo svojej zodpovednosti jednotlivé súčasti armády (intendencia, zdravotná služba, právna služba, duchovná služba). Avšak pri organizovaní katolíckej duchovnej služby bola armáda

viazaná nielen vojenskými predpismi, ale aj kánonickými normami, ktoré nebolo možné nereflektovať. Zodpovedanou osobou, ktorá spájala obe legislatívy, vytvárala predpisy duchovnej služby a uvádzala ich do konkrétnej praxe vojenských duchovných, bol prednosta katolíckej duchovnej správy na MNO (ďalej len prednosta), ktorý sídlil v priestoroch ministerstva v dnes už neexistujúcich Hurbanovských kasárňach v Bratislave. Tento príspevok predstavuje vznik vikariátu brannej moci v Slovenskej armáde, široké aktivity prednostov katolíckej duchovnej správy a tých katolíckych vojenských duchovných, ktorí v čase existencie prvej Slovenskej republiky pôsobili ako prednostovia.

Predložená štúdia si kladie za cieľ opísať historické a organizačné aspekty jestvovania úradu prednostov katolíckej duchovnej správy v období 2. svetovej vojny. Rovnako sa zameriava na úlohy, povinnosti, aktivity a administratívu vykonávanú prednostami. V závere štúdie ponúkame biografické poznámky k životopisom všetkých troch prednostov katolíckej duchovnej správy v pojednávanom období. V štúdiu použijeme metódy historickej vedy – historickú faktografiu, analýzu a syntézu.

1 VZNIK VIKARIÁTU BRANNEJ MOCI

Kľúčovou úlohou religionistiky ako kritickej a empirickej vedy o náboženstvách je historicky podmienená analýza jednej zo základných religionistických pojmov, ktorým je religiozita. Druhý nami pojednávaný terminologický fenomén je spätý s povinnosťou účasti na bohoslužbách, ktorý je charakteristický pre katolícku religiozitu.

Vzniku samostatného vikariátu brannej moci predchádzalo vyše rok trvajúce obdobie od 14. marca 1939 do 4. júna 1940. V tomto čase okrem prípravných prác vedúcim k stabilizácii novovzniknutej katolíckej vojenskej duchovnej služby v armáde Slovenskej republiky bolo príznačné, že všetky smernice a organizačno-právne nariadenia v oblasti existencie a chodu duchovnej služby v armáde boli prevzaté z armády bývalej prvej Československej republiky (Ministerství obrany, 1926).

Vikariát brannej moci vznikol spolu s menovaním vikára brannej moci v Slovenskej republike. Stalo sa tak po zdĺhavých a náročných rokovaniach medzi Svätou stolicou a slovenskou diplomaciou dňa 4. júna 1940, kedy bol mons. Michal Buzalka, pomocný biskup trnavskej apoštolskej administratúry vymenovaný za vikára brannej moci Slovenskej armády (*vicarius castrensis*) (R. Letz – Petranský, 2002).¹ Menovací dekrét mu priniesol dňa 9. júna 1940 Mons. Giuseppe Burzio, nový chargé d'affaires Svätej stolice v Slovenskej republike.²

¹ Menovaniu Buzalku predchádzal návrh kancelárie prezidenta, ktorá o to požiadala biskupa Vojtaššáka ako vojenského ordinára. Domenico Tardini, sekretár Kongregácie pre mimoriadne cirkevné záležitosti oznámil 3. júna menovanie Buzalku za vojenského vikára slovenskému vyslancovi pri Svätej stolici Karolovi Sidorovi.

² „*Ad consulendum spirituali adsistentiae eorum, qui in Republica Slovacha militiae sunt addicti, SSms Dominus Noster P I U S Div. [inae] Prov. [identiae] PP. XII. praesenti Consistoriali Decreto, Exemum P. [atrem] D. [ominum] Michaelem Buzalka, Episcopum tit. [ularem] Conensem, nominat ac constituit Vicarium Castrensem pro exercitu eiusdem Reipublicae, cum potestate iurisdictionis tum in cappellanos castrenses aliosque clericos in militiam adscitos, tum in omnes milites ad praefatum exercitum pertinentes.*“

Vikariát brannej moci reálne existoval do ukončenia vojny a zanikol v máji roku 1945 (R. Letz, 2007).

2 ÚLOHY PREDNOSTU KATOLÍCKEJ DUCHOVNEJ SPRÁVY NA MNO

Prednosta katolíckej duchovnej správy v roku 1939 pôsobil na I/6. oddelení MNO, ktoré sa po reorganizácii dňa 22. januára 1940 premenovalo na 13. oddelenie - katolícka duchovná správa MNO. Toto oddelenie katolíckej duchovnej správy bolo ešte v jeseni roku 1940 premenované na katolícke oddelenie Ministerstva národnej obrany – Vojenskej správy (MNO-VS). Napokon začiatkom roku 1944 bolo premenované na oddelenie II/14 – Katolícka duchovná správa (Pejs, 1994).

Úrad prednostu v čase pred menovaním Michala Buzalku za vikára brannej moci v sebe obsahoval funkciu vojenského nadriadeného, ktorému kumulatívne, vo veciach tak vojenských ako aj v cirkevno-právnych, podliehali všetci dôstojníci katolíckej duchovnej služby. Prakticky vykonával všetky činnosti spojené s kánonickým úradom *generálneho vikára*. Keďže prednosta v čase pred vymenovaním vikára brannej moci nebol ordinárom a ani vysväteným biskupom, nemal jurisdikčné právomoci a preto musel žiadať diecéznych biskupov o udelenie kánonických jurisdikcií, ktoré sa vzťahovali na vojakov pôsobiacich na území konkrétnej diecézy. V služobno-vojenských záležitostiach podliehali vojenský duchovní veliteľom jednotiek a boli ich poradcami vo veciach duchovnej agendy a mravno-osvetovej formácie vojakov.

Po vzniku vikariátu brannej moci prednosta aktívne riadil prakticky celú agendu spojenú s nábormi, regrutáciou, premiestňovaním či povyšovaním katolíckych duchovných. Bol zodpovedný za riadny chod katolíckej duchovnej služby v celej armáde Slovenskej republiky sa angažoval v personálnych veciach ako boli aktivovania či povýšenia vojenských duchovných opierajúc sa o svedomité plnenie úloh kandidátov na fronte.³ Prednosta vykonal potrebné kroky na zriadenie a obsadenie duchovných správ.⁴ Za kňazov, ktorí si splnili aktívnu vojenskú službu a odišli do pomeru „mimo štátnej služby“, hľadal

---

Datum Romae, ex. Aedibus Sacrae Congregationis Consistorialis, die 4 iunii 1940. Fr. R. C. Card. Rossi
 „Kvôli postaraniu sa o duchovnú starostlivosť tých, ktorí tvoria súčasť armády Slovenskej republiky, ctihodný pán náš Pius XII. z Božej prozreteľnosti pápež, týmto konzistoriálnym dekrétom, menuje a ustanovuje cteného pána Michala Buzalku, titulárneho biskupa conenského, vojenským vikárom [Vicarium Castrensem] pre armádu tejto republiky, s jurisdikčnou mocou ako voči vojenským kaplánom a ostatným klerikom pričleneným k armáde, tak voči všetkým vojakom slúžiacim v horeoznačenej armáde.

Dané v Ríme, v sídle Posvätej Konzistoriálnej kongregácie, 4. júna 1940.“ [preklad]

Posvätná konzistoriálna kongregácia. Dekrét menovania vojenského vikára na Slovensku. LETZ, R. *V hodine veľkej skúšky*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007, s. 114 – 115.

³ Vojenský historický archív Bratislava (ďalej len VHA), fond Ministerstvo národnej obrany (ďalej len f. MNO), 1942 (dôv.), šk. č. 202, č.j. 16 5/44. Návrh na povýšenie por. v z. Eduarda Bugára z 12. 5. 1942.

⁴ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2 1, Výmena duchovných v poli z 1.3.1943.

adekvátnu náhradu a žiadal biskupské úrady o vyslanie mladších kňazov.⁵ Staral sa o to, aby v slovenskej armáde bol dostatočný počet kňazov schopných vykonávať duchovnú službu tak v poli na fronte ako aj v zápolí. Kňazom v zálohe zasielal dotazníky, ktoré vyplnené odosielali na VS-duchovenstvo do Bratislavy.⁶ Prednosta vypracovával potrebné podklady a dokumenty k premiestneniu výkonu služby vojenských duchovných a logisticky zabezpečoval ich presun k novým jednotkám. Napokon zabezpečoval návrhy potrebné pre udelenie frontovej dovolenky pre duchovných, ktorí sa vrátili z frontu.⁷

Prostredníctvom svojho prednostu katolícka duchovná správa na MNO povolávala na východný a taliansky front kňazov-brancov z civilného prostredia alebo dôstojníkov duchovnej služby v zálohe zo zápolia. V prípade druhých menovaných išlo spravidla o kňazov po štyridsiatom roku života, ktorí absolvovali školu pre výchovu dôstojníkov duchovnej správy v zálohe, ako aj kurzy pre dôstojníkov v zálohe spolu s pravidelnými vojenskými cvičeniami (manévrami). Pri akútnom nedostatku frontových kňazov stačilo, aby povolaný kandidát absolvoval aspoň základné kurzy na škole pre dôstojníkov duchovnej správy v zálohe. Povolávanie však bolo veľmi komplikované a logicky narážalo na nevôľu a protesty biskupských úradov, pretože: a) biskupstvá a apoštolské administratúry mali nedostatok kňazov,⁸ b) pri povolávaní išlo zväčša o kňazov, ktorí boli „fyzicky starší ľudia a sú už farármí.“⁹ Biskupi žiadali, aby do vojenskej služby v poli boli povolávaní mladší kňazi, a starší, pastoračne oveľa skúsenejší, by boli ponechaní ako farári alebo farskí administrátori v civilnom pastoračnom prostredí.¹⁰ Dokonca niektorí mladší kňazi chceli ihneď dobrovoľne nastúpiť na vojenskú službu s predurčením odchodu na front, s čím aj súhlasili ich biskupi, resp. rehoľní predstavení.¹¹ Vikár brannej moci biskup Michal Buzalka na audiencii u ministra

⁵ Andrejkovič žiada o prepustenie por. v zál. Michala Vaľu z VPŠ v Pezinku a žiada o zaradenie dp. Ladislava Mišáka z Malej Hradnej, okr. Bánovce nad Bebravou. VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, zn. č.j. 13 1/2 6. Zaradenie vojenských duchovných – zmena z 23.3.1943.

⁶ Porov. Archív farského úradu v Gaboltove, Úradná korešpondencia Štefana Juska 1940 – 1045, nespracované, Dôstojníci duchovnej správy – dotazník osobných dát, 8. mája 1942. Podpísaný je zástupca prednostu duchovnej správy pplk. duch. Violand Andrejkovič.

⁷ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2 33. Žiadosť o prepustenie Jozefa Kullu zo dňa 5.6.1943. VHA, fond Rýchla divízia (ďalej len f. RD) (dôv.), šk. č. 133. Osobitný rozkaz motorizovaného pešieho pluku 21 č. 19 zo dňa 18. februára 1942.

⁸ Apoštolská administratúra v Trnave urgovala o „čím skoršie prepustenie npor. duch. v zál. Ferdinanda Škodu (...) Pýta ho preto, že majú veľký nedostatok kňazov.“ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č.310, č.j. 13 1/2 16. Škoda Ferdinand, npor. duch. v zál. – prepustenie do pomeru mimo činnú službu zo dňa 19. apríla 1943.

⁹ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2, Služobný lístok zo dňa 5.3. 1943.

¹⁰ Biskupský úrad v Nitre žiadal prepustiť svojho kňaza Michala Valu a navrhoval nahradiť ho mladším kňazom: „Najdôstojnejší biskupský úrad v Nitre podľa vloženého prípisu žiada o prepustenie por. duch. v zál. Michala Valu. Na jeho miesto prosí povolať niektorého mladšieho kňaza z tých, ktorých uvoľnil pre službu v armáde na rok 1943. Ako náhradu za prepusteného por. duch. v zál. Michala Valu chce VS-duchovenstvo povolať do vojenskej služby dp. Mišáka Ladislava, kaplána v Malej Hradnej, okres Bánovce nad Bebravou. Nástup menovaného na 12. apríla 1943. Por. duch. v zál. Michal Valo koná výnimočnú č. službu od 2/8/1942.“ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č.310, č.j. 13 1/2 6. Zaradenie vojenských duchovných - zmena zo dňa 23. marca 1943.

¹¹ V prípade kňaza Štefana Siváka SDB zástupca prednostu pplk. duch. Violand Andrejkovič nadšene reagoval: „Je nám to tým vítanejšie, že menovaný sa sám hlási do vojenskej služby a chce ísť do poľa. Direktor saleziánov, ktorých je menovaný členom, ho pre vojenskú službu uvoľnil.“ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č.310, č.j. 13 1/2 11. Sivák Štefan, por. duch. v zál.. – povolanie do výnimočnej vojenskej služby zo dňa 12. apríla 1943. Alexej

národnej obrany gen. Ferdinanda Čatloša dosiahol, že so súhlasom ministra mohli byť povolani aj mladší kňazi. Vo všeobecnosti možno povedať, že vôľa veliteľov divízií bola tiež upriamená na povolávanie mladých duchovných. Problém však nastal preto, lebo do poľa nemohli byť povolani, nakoľko nemali náležitý výcvik a primeranú dôstojnícku hodnosť; boli iba strelníkmi v zálohe a preto boli z vojenského hľadiska nepoužiteľní pre prácu duchovných na fronte. Dohodou medzi Buzalkom a Čatlošom sa tento problém vyriešil tak, že mladší duchovní boli pre potreby armády vymenovaní do prvej dôstojníckej hodnosti poručíka duchovnej služby v zálohe a tak od apríla 1943 mohli pôsobiť na východnom fronte aj mladší duchovní s menšími skúsenosťami¹², ale samozrejme s adekvátnym dôstojníckym vzdelaním dosiahnutým absolvovaním kurzov na škole pre dôstojníkov duchovnej správy v zálohe.¹³ Ak niektorým kňazom v zálohe bola predsa len udelená dôstojnícka hodnosť, išlo o hodnosť dosiahnutú v iných vojenských správach, zvyčajne v zdravotníckej správe. Prednosta týchto katolíckych duchovných preradľoval bez väčších ťažkostí medzi dôstojníkov duchovnej služby, pretože „*vtedajší pomer v armáde sa protivil cirkevným predpisom.*“¹⁴

Pri zaraďovaní vhodných duchovných na východný a taliansky front bolo preto nevyhnutné, aby prednosta komunikoval s biskupskými úradmi. Prednosta zaslal na určitý biskupský úrad zoznam odvedených dôstojníkov duchovnej služby v zálohe a žiadal označiť tých, ktorí z menovaných prichádzali do úvahy. Všeobecná požiadavka zo strany prednostu bola, aby označení boli „*dôstojní páni zdraví a smelší. Lebo aj zdravie a odvaha sú potrebné v dnešnej poľnej službe pre kňaza.*“¹⁵ Nemali byť označení tí, ktorí mali mladších bratov na fronte, pretože takých nebolo možné povolávať. Biskupský úrad zároveň mohol označiť aj poradie odporúčaných kňazov. Samozrejme nie všetci uvoľnení pre vojenskú duchovnú službu boli ihneď povolani do aktívnej služby.¹⁶

Na pozadí poznania situácie z obdobia 2. svetovej vojny, ktorá bola plná hrozieb, je potrebné pripomenúť, že nie všetci diecézni kňazi či rehoľní pátri povolani zo zálohy boli ochotní spolu s vojenskými jednotkami vycestovať na front a riskovať tak zdravie či život. Predsa len išlo o službu, aj keď mimoriadne potrebnú, nesúcu v sebe veľké bezpečnostné

Izakovič mal nahradiť por. v zál. Jána Klimeka, ktorý slúžil na fronte 9 mesiacov, preto „*VS-duhovenstvo navrhuje povolať ihneď npor. duch. v zál. Dr. Alexeja Izakoviča, ktorý sa hlási dobrovoľne do vojenskej služby a má aj súhlas svojho Ordinariátu k nastúpeniu vojenskej služby.*“ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č.310, č.j. 13 1/2 23. Dr. Izakovič Alexej, npor. duch. v zál. – povolanie do výnimočnej činnej služby zo dňa 31. mája 1943.

¹² V služobnom lístku zo dňa 1. marca 1943 bolo dovolené povolávať duchovných odvedených v roku 1940, teda išlo o mladých, ešte ani nie 30-ročných katolíckych kňazov. VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2, Služobný lístok zo dňa 1. marca 1943.

¹³ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 89, Vyžiadanie duchovných pre vojenskú službu na rok 1944 zo dňa 10. decembra 1943.

¹⁴ Známy slovenský básnik Alfonz Rudolf Dilong OFM bol pôvodne zaradený do dôstojníckeho zboru zdravotnej služby, kde slúžil v pomocných zdravotných rotách v hodnosti poručíka zdravotnej služby v zálohe. Dňa 13. októbra 1939 bol preradený do kategórie dôstojníkov duchovnej služby, pretože jeho dovtedajší pomer v armáde (zaradenie zdravotník) sa protivil cirkevným predpisom. VHA, f. MNO (dôv.), č.j. 210061/285. Por. pom. zdrav. Alfonz Dilong – preradenie k duchovnej službe, zo dňa 13. októbra 1939.

¹⁵ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 89, Vyžiadanie duchovných pre vojenskú službu na rok 1944 zo dňa 10. decembra 1943.

¹⁶ Tamtiež.

riziko. Na druhej strane je potrebné uviesť fakt, že mnohí z povolávaných kňazov boli vo svojich pastoračných funkciách nenahraditeľní a preto diecézni biskupi a rehoľní predstavení intervenovali v ich prospech z dôvodu aktuálnych potrieb v diecézach a kláštorných komunitách tých rehoľí, ktoré v tom čase spravovali na Slovensku vzdelávacie inštitúcie.¹⁷ Povolávacie a určovacie lístky boli preto prednostom častokrát prepisované, menené alebo jednoducho zrušené.¹⁸ Z uvedeného dôvodu si úloha prednostu vyžadovala veľký prehľad, flexibilitu a neraz aj enormnú trpezlivosť. Je preto na mieste presvedčenie, že prednostovia boli mužmi na správnom mieste a svoju neľahkú činnosť vykonávali vskutku taktne a múdro, hľadajúc konsenzus medzi požiadavkami armády, nárokmi ordinárov a ľudským pochopením.¹⁹

3 PREDNOSTOVIA KATOLÍCKEJ DUCHOVNEJ SPRÁVY NA MNO

Prvým prednostom bol služobne najstarší vojenský kňaz *František Kovalčík*, ktorý bol k 1. januáru 1940 kvôli pretrvávajúcim zdravotným ťažkostiam prepustený z činnej služby do výslužby. Jeho nástupcom sa ku dňu 17. október 1939 stal *Albín Krásna*. Novovymenovaný vikár brannej moci Michal Buzalka potvrdil a prolongoval jeho menovanie vo funkcii prednostu. V neskoršom období mal prednosta k dispozícii ešte referenta–dôstojníka duchovnej správy resp. zástupcu prednostu (*Dezider Kišš-Kalina, Violand Andor-Andrejkovič, Michal Lukáč* či *Anton Prokein*). Albín Krásna bol už však približne od mája 1942 dlhodobo práceneschopný z dôvodu vážneho pľúcneho ochorenia. Oficiálne žiadosti a korešpondenciu vybavoval zástupca prednostu Violand Andor-Andrejkovič. Od 1. februára 1944 sa stal prednostom katolíckej duchovnej správy na MNO *Jozef Mitošinka* a bol ním až do zániku vikariátu brannej moci.

3.1 František Kovalčík

Narodil sa 2. februára 1890 v Spišskej Novej Vsi. Teologické štúdiá absolvoval na Spišskej Kapitule a vysvätený za kňaza bol 20. januára 1918. Prezenčnú službu konal v marci

¹⁷ Ako príklad uvádzame pátra Jozefa Kullu OFM. V tom čase provinciál františkánov žiadal MNO o jeho prepustenie z dôvodu, že bol jediným kvalifikovaným lektorom latinčiny a gréčtiny na františkánskom gymnáziu v Malackách. Jeho žiadosti bolo vďaka intervencii pplk. duch. Violanda Andrejkoviča vyhovené. VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2 33. Žiadosť o prepustenie Jozefa Kullu zo dňa 5.6.1943. Tejto žiadosti zo strany provinciálneho predstaveného bolo vyhovené aj z dôvodu veľkého nedostatku učiteľov a profesorov na Slovensku, pretože aj oni podliehali brannej povinnosti a mobilizácii. Mnohí učители a profesori boli však odvelení na východný front, ale onedlho na to boli najmä tí „nepostrádateľní“ odsunutí na Slovensko a prepustení do pomeru mimo činnej služby. VHA, f. RD (dôv.), šk. č. 133. Dôverný rozkaz veliteľstva RD č. 12 zo dňa 9. septembra 1941.

¹⁸ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2 6, Zaradenie vojenských duchovných – zmena, zo dňa 23.3.1943.

¹⁹ Zastupujúci prednosta katolíckej duchovnej správy na MNO-VS-duchovenstve pplk. duch. Violand Andor-Andrejkovič stiahol z frontu ešte pred vypršaním povinnej šesťmesačnej služby por. duch. v zál. Dr. Júliusa Hricišáka (1903-1968), ktorý bol ženatým gréckokatolíckym kňazom a bol navyše chorý. VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk. č. 310, č.j. 13 1/2 1. Výmena duchovných v poli z 1.3.1943.

roku 1918 počas trvania 1. svetovej vojny a to v nemocnici v Nyíregyháze a v nemocnici č. 19 v Košiciach v hodnosti poľného kuráta v zálohe. Dôstojníkom duchovnej služby z povolania sa stal 1. septembra 1919 a bol povýšený na kuráta I. triedy IX. hodnostnej triedy (Ministerství obrany, 1926). V období rokov 1919 až 1924 pôsobil ako duchovný správca oddielovej nemocnice Východnej armády E. Ch. A. Hennocque, pri pešom pluku 14 v Prešove a v 1. divízii v Prahe. V máji 1924 premiestnený k Zemskému vojenskému veliteľstvu v Bratislave ako pridelený dôstojník katolíckej duchovnej správy a tu pôsobil do roku 1935 (Tulkisová, 2013).

Kapitánom duchovnej služby sa stal v roku 1926, štábnym kapitánom 1. apríla 1931 a v roku 1935 bol povýšený na majora duchovnej služby. Na jar 1935 bol premiestnený k 10. divízii v Banskej Bystrici, avšak s ponechaním v dovedajšom pridelení pri zemskom vojenskom veliteľstve. V novembri 1936 bol pridelený k 9. divízii v Bratislave a ustanovený za interimistického katolíckeho duchovného správcu 7. zboru. Dňa 1. septembra 1938 bol povýšený na podplukovníka duchovnej služby a 31. augusta 1938 bol ustanovený za prednostu katolíckej duchovnej správy pri 7. zbore v Bratislave a v Banskej Bystrici. Počas septembrovej mobilizácie bol pridelený ako prednosta katolíckej vojenskej duchovnej správy k Veliteľstvu 3.²⁰

Po vyhlásení Slovenskej republiky bol v marci 1939 pridelený ako dôstojník duchovnej služby k MNO v Bratislave, od mája 1939 prevzal funkciu historicky prvého prednostu katolíckej duchovnej správy na MNO. Povýšený na plukovníka duchovnej služby bol 17. mája 1939. Do tohto obdobia sa radí udalosť vzniku vojenského vikariátu v slovenskej armáde, kde na pozíciu generálneho vikára brannej moci kandidoval aj František Kovalčík. V liste biskupa Jána Vojtaššáka apoštolskému nunciovi v Berlíne Cesare Orsenigovi zo dňa 25. septembra 1939 bol Kovalčík navrhnutý na funkciu generálneho vikára: „*nakoľko kňaz František Kovalčík má najvyššiu hodnosť vojenskú, bolo by neľahké jeho osobu obísť a neudeliť mu hodnosť poľného generálneho vikára. Preto podpísaný ordinár si dovoľuje oba vyššie menovaných kňazov navrhnúť k udeleniu dôstojnosti jednoduchého preláta, avšak v osobe Františka Kovalčíka so spojením s úradom vojenského (poľného) generálneho vikára.*“²¹ Vieme z neskoršej korešpondencie medzi Vojtaššákom a nunciaturou v Berlíne, že navrhovaným generálnym vikárom sa mal stať Valentín Vilkovský, ktorého menovanie na funkciu bolo však pozastavené. V čase od 16. októbra do 31. decembra 1939 bol Kovalčík poslaný na zdravotnú dovolenku s plnými pôžitkami. Avšak po pretrvávajúcich zdravotných ťažkostiach bol rozkazom ministra MNO generála Čatloša preložený ku dňu 1. januára 1940 do výslužby so zaradením k veliteľstvu 1. divízie v Bratislave. V armáde slúžil viac než 22 rokov.²²

V civilnom prostredí ako kňaz Košickej apoštolskej administratúry spolupracoval s účastníkmi odboja, zvlášť z kňazských radov, predovšetkým s dekanom Augustínom

²⁰ Tamtiež.

²¹ Súkromná zbierka P. Slepčana. List biskupa Vojtaššáka berlínskej nunciature. 25 septembra 1939.

²² VHA f. HVV, 1939 (dôv.), šk.č. 72, č.j.210 015. Kovalčík František, plk. duch. – dovolenka a preloženie do výslužby. 12.10.1939.

Pozdechom. Na jeho pokyn zostal počas vypuknutia Povstania v Bratislave. Po čiastočnom potlačení pomáhal povstalcovi a ich rodinným príbuzným (Tulkisová, 2007).

1. novembra 1946 bol povolaný do činnej služby k veliteľstvu vojenskej oblasti 4 do funkcie prednostu katolíckej duchovnej správy. Keď v pofebruárových mesiacoch došlo k „očiste“ československej armády, bol pre svoju minulosť a negatívny postoj k ľudovej demokracii s okamžitou platnosťou zbavený vojenskej služby. Dňa 1. augusta 1948 definitívne preložený do výslužby (Pejs, 1992).

3.2 Albín Krásna

Narodil sa 6. júna 1894 v Dunahárástí v Maďarsku. Vyrastal na Slovensku v obci Abrahám pri Galante. Stredoškolské štúdiá absolvoval na vyššom osemročnom piaristickom gymnáziu vo Váci a ukončil maturitnou skúškou v roku 1912. Po maturite študoval na teologickej fakulte vo Váci, ktorú ukončil absolútoriom v roku 1916. V tom istom roku prijal kňazské svätenie. Od roku 1917 pôsobil ako kaplán a katechéta v Kečkeméte, Sóde a Sorokoári. V rokoch 1919 až 1922 študoval na právnickej fakulte v Prahe a v roku 1923 zložil štátnu skúšku z maďarského jazyka a literatúry. Okrem slovenčiny a maďarčiny ovládal aj nemecký jazyk.

Dňa 15. októbra 1914 bol odvedený ako náhradný záložník duchovnej služby. 8. decembra bol 1917 prezentovaný na činnú službu a menovaný za kuráta v zálohe. Od 8. decembra 1917 do 2. januára 1918 bol príslušníkom poľného superiorátu v Budapešti. Od 3. januára 1918 do 1. novembra 1918 pôsobil ako vojenský duchovný pre posádku Plzeň.

Od 2. novembra 1918 nastúpil na vojenskú činnú službu v československej brannej moci ako vojenský duchovný správca pri posádkovom veliteľstve Plzeň, kde zotrval do 10. januára 1919, keď ho premiestnili do Košíc, kde slúžil až do 4. marca 1919. Od 5. marca 1919 do 29. apríla 1919 vykonával vojenskú službu duchovného na veliteľstve v Bratislave. Od 30. apríla 1919 do 31. augusta 1921 pôsobil v Prahe, kde vykonával najprv duchovného vo vojenskej barakovej nemocnici, následne bol preložený k hlavnému štábnemu organizačnému a spravodajskému oddeleniu na MNO. Medzitým bol dňa 8. mája prijatý do československej armády. Na MNO v Prahe pôsobil aj ako prekladateľ a tlmočník do slovenského a maďarského jazyka a ovládal maďarský tesnopis. Tu bol národne aktívny a profillovali sa v ňom politické postoje: organizoval a konal prednášky pre slovenských vojakov a zároveň redigoval národný časopis Slovenská hliadka, ktorý propagoval slovenskú kultúru.²³

V českom katolíckom prostredí v Prahe prejavil svoj cirkevný postoj, keď nemohol nebyť konfrontovaný s vážnymi symptómami krízy v českom katolicizme, ktorá mala za následok vnútrocirkevné pnutia, vznik schizmatickej Československej cirkvi a odpad vyše

²³ Vojenský ústřední archiv Praha (ďalej len VÚA), f. Kmeňové listy (dôv.), Kvalifikační listina. A. Krásna, 21.6.1943.

poldruha milióna českých katolíkov od viery. Počas pražského pôsobenia v roku 1919 sa angažoval v súvislosti s českou reformnou Jednotou katolíckeho duchovenstva, v ktorej patrili medzi dôverníkov. Táto jednota myšlienkovu nadväzovala na zrušenú organizáciu s rovnakým názvom z rokov 1902 - 1907, ktorá zastávala vo svojom „programovom vyhlásení“ modernistické postoje v otázkach liturgie, zrušenia celibátu a snahy o autonómnú československú cirkev s patriarchátom v Prahe. Na Slovensku Jednota nemala takmer žiadnu podporu. Dňa 27. novembra 1919 na schôdzi dôverníkov pod dojmom emotívneho vystúpenia Krásnu bol prijatý názov „Cirkev československá“. Zároveň prišiel s 13 000 podpismi a žiadal uplatniť požiadavku zavedenia národného jazyka do liturgie a úpravu celibátu. Schizmatická československá cirkev (od roku 1971 československá cirkev husitská) vznikla 8. januára 1920. Albín Krásna nikdy do Československej cirkvi nevstúpil a až do konca života zostal rímskokatolíckym kňazom (Frýdl, 2017).

Dňa 1. septembra 1921 bol demobilizovaný. Dňa 1. septembra 1923 bol preložený do kategórie vojenský duchovný z povolania v hodnosti kurát I. triedy. Dňa 30. septembra 1923 bol prezentovaný na výkon služby vojenského duchovného 14. pešieho pluku v Prešove, kde zotrval do 31. decembra 1924. Od 1. januára 1925 do 30. júna 1925 sa stal vojenským duchovným v 37. pešom pluku v Levoči. Od 1. júla 1925 do 19. novembra 1934 bol vojenský duchovný 25. pešieho pluku v Lučenci. Dňa 24. decembra 1924 nastala zmena vojenskej hodnosti z kuráta I. triedy na kapitána duchovnej služby v služobnej kategórii 6. platového stupňa systematizovaného pre kapitánov. Počas služby v 25. pešom pluku bol povýšený na štábneho kapitána duchovnej služby. Od 20. novembra 1934 do 14. februára 1939 bol duchovným správcom 3. divízie v Terezíne, kde bol 1. júla 1936 povýšený na majora duchovnej služby. Počas mobilizácie v čase od 24. septembra do 4. októbra pôsobil ako vojenský duchovný na veliteľstve 2. divízie. Od 15. februára 1939 bol premiestnený k 10. divízii v Banskej Bystrici.

Po vzniku Slovenskej republiky bol ako príslušník slovenskej armády 17. mája 1939 bol povýšený na podplukovníka duchovnej služby. Dňa 17. októbra 1939 bol ustanovený za prednostu katolíckej duchovnej správy na MNO SR v Bratislave. Dňa 1. júla 1940 bol povýšený na plukovníka duchovnej služby.

Počas svojej aktívnej vojenskej služby bol hodnotený ako „*naprosto spolehlivý, svedomitý a pilný, s vyvinutým zmyslom pre povinnosť a zodpovednosť.*“²⁴ K predstaveným bol disciplinovaný a lojálny, k seberovným úprimný a ochotný a k podriadeným bol starostlivý. Funkciu duchovného vykonával s veľkou serióznosťou, záujmom a oddanosťou.²⁵ Vďaka svojej tichej, miernej a vyrovnanej povahe bol veľmi vhodný na riadiacu funkciu.

Jeho kariéra vojenského duchovného vyvrcholila v októbri 1939, keď sa stal prednostom katolíckej duchovnej správy na MNO, keďže vtedajší prednosta František Kovalčík bol dlhodobo práceneschopný a bolo potrebné ho nahradiť iným skúseným

²⁴ VÚA, f. Kmeňové listy (dôv.), Kvalifikační listina. A. Krásna, 1937.

²⁵ Tamtiež.

dôstojníkom duchovnej služby. Ako je známe, bol to Krásna, ktorý inicioval ponechanie v brannej moci vojenského vikára Michala Buzalku, priznanie jeho bývalej hodnosti stotníka duchovnej služby a jeho mimoriadne povýšenie na majora duchovnej služby v zálohe. Hodnosť bola Buzalkovi priznaná, ale jeho mimoriadne povýšenie sa nerealizovalo.²⁶ Predpokladá sa, že uvedené povýšenie bolo zamietnuté pravdepodobne z dôvodu vyradenia Buzalku z vojenskej evidencie, zároveň ako nevojak tak mohol získať dôveru aj u obyčajného vojaka.

Okrem riadenia duchovnej správy na MNO organizoval povolávanie nových vojenských kňazov v zálohe v čase ťaženia proti Sovietskemu zväzu od júna 1941 a bolo potrebné zabezpečiť chod duchovnej služby tak doma ako aj u poľných jednotiek. Mladí a novovysvätení kňazi boli povolaní k prezenčnej službe i keď biskupské úrady sa voči tomuto kroku ohradili.²⁷ Dôstojníkom duchovnej služby v činnnej službe sa snažil zlepšiť podmienky návrhmi na hodnostné povýšenia a vyznamenaniami či pamätnými medailami.²⁸

Albín Krásna bol už však približne od mája 1942 dlhodobo práceneschopný z dôvodu vážneho pľúcneho ochorenia - tuberkulózy. Z pramenných materiálov vieme, že oficiálne žiadosti a korešpondenciu vybavoval zástupca prednostu Violand Andor-Andrejkovič. Jeho liečba pokračovala v sanatóriu v Novom Smokovci. Tu dňa 18. júna 1943 podľahol boju s touto chorobou (Pejs, 1994). Pohrebné obrady sa konali 22. júna na dvore Hurbanových kasární so všetkými vojenskými poctami. Pochoval ho vojenský vikár Mons. Michal Buzalka. Pohreb zorganizovala Vojenská správa v spolupráci s katolíckou duchovnou správou MNO.²⁹

²⁶ Porov. Súkromná zbierka P. Slepčana. Albín Krásna: Dr. Michal Buzalka, titl. biskup - priznanie hodnosti a povýšenie z 29.6.1940.

²⁷ Napr. v prípise Krásnu z 23.februára 1940 kňazi vysvätení do konca decembra 1939 a dosiaľ nevykonali prezenčnú službu (aj tí, ktorí slúžili pred 14. marcom 1939 v Prahe), museli tak vykonať od 1. júla 1940. Biskupské ordinariáty protestovali a žiadali uznať brannú službu tým duchovným, ktorí ju nastúpili a ukončili ešte za 1. čs. republiky pred 14.marcom 1939. Porov. VHA, f. MNO, 1940 (dôv.), šk.č. 51, č.j. 152 439. Vojenský duchovní, nástup prezenčnej služby a k výkonu prezenčnej služby zo dňa 23.2.1940.

²⁸ V žiadosti z 20.7.1940 navrhol na vyznamenanie a pamätné medaily vojenským duchovným: Andorovi, Lednickému, Neirurerovi, Kiššovi, Záhorovi a dodatočne aj Mitošinkovi. Ako dôvod uviedol ich službu za brannej pohotovosti štátu počas Malej vojny v marci 1939 a v septembri 1939 pri ťažení proti Poľsku. Svoje povinnosti si konali svedomite či už v poli alebo v zázemí a vplývali tak na morálku vojska. Porov. VHA, f. MNO, 1940 (dôv.), šk.č. 51, č.j.152 439. Návrh na vyznamenanie vojenských duchovných zo dňa 20.7.1940.

²⁹ Pohrebný sprievod mal na starosti 1. peší pluk v sile dvoch rôt. MNO dodalo hudbu a ostatné dekoračné veci. Pohrebu sa okrem cirkevných predstaviteľov zúčastnil minister MNO, dôstojníci a civilisti MNO, vojenskej správy, pracovného zboru a veliteľa jednotiek, úradov a ústavov z posádky Bratislava a frekventanti vojenskej akadémie. Ďalej sa pohrebného obradu zúčastnili prednostovia katolíckej a evanjelickej duchovnej správy z veliteľstva pozemných síl, z 1. a 2. divíznej oblasti. Porov. VHA, f. Pracovný zbor, 1943 (dôv.), šk.č. 129, č.j.501 169. MNO. Plk. Albín Krásna – úmrtie zo dňa 21.6.1943.

Obrázok 1 Albín Krásna

Zdroj: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska*

3.3 Jozef Mitošinka

Narodil sa 17. novembra 1909 v Pobeďíme v okrese Piešťany v roľníckej rodine. Po absolvovaní ľudovej školy v rodnej obci pokračoval v štúdiu na osemročnom gymnáziu v Novom Meste nad Váhom, ktoré ukončil v roku 1928 maturitnou skúškou. Teologické štúdiá absolvoval v rokoch 1928-1933 v Štrasburgu, ktoré ukončil licenciátom z teológie. Aktívne hovoril nemecky a francúzsky, z francúzštiny preložil niekoľko literárnych diel. Po prijatí kňazského svätenia pôsobil ako kaplán vo farnosti Smolenice. V apríli 1934 bol odvedený a v tom istom roku od júla do októbra absolvoval vojenský výcvik vo vojenskej nemocnici v Prahe ako písársky pomocník lekára. Po návrate z výcviku pôsobil opäť ako kaplán v Smoleniciach a následne od októbra 1934 ako správca farnosti v Častej pri Pezinku, od februára do júna roku 1936 ako správca farnosti v Leopoldove a od júla v tom istom roku ako správca farnosti Budmerice. Od augusta 1936 do mája 1937 bol farárom v Starej Turej (J. Letz, 2000).

V auguste roku 1936 vykonal vojenské cvičenie v trvaní 28 dní vo vojenskej nemocnici v Prahe ako pomocník lekára. Dňa 10. marca 1937 zložil v Prahe skúšku na dôstojníka duchovnej služby v zálohe s prospechom výborným.³⁰ Po vlastnom rozhodnutí stať sa vojenským duchovným bol 15. marca menovaný na podporučíka duchovnej služby v zálohe pri pešom pluku 16. Dňa 1. mája 1937 bol preložený do skupiny dôstojníkov duchovnej služby z povolania pre katolícke vierovyznanie a zároveň bol povýšený na nadporučíka duchovnej služby s čakaním na služobné miesto. Dňa 31. augusta 1937 bol pridelený k 14.

³⁰ VÚA, f. Kmeňové listy (dôv.), J. Mitošinka, 1937.

divízii v Kroměříži ako katolícky duchovný správca. Z tohto obdobia je známe, že bol „svedomitý, vážny, kludný a dobrosrdečný kňaz, ktorý svoje nadpriemerné všeobecné i odborné vzdelanie zdarne uplatňuje vo svojom úrade i mimo úrad. Bezvadne vybavuje spisy a je vďačný za každú radu i pokyn.“³¹ Z uvedeného je zrejmé, že pracoval z veľkým záujmom a mal dobrý vplyv na vojenských príslušníkov.

Po vzniku Slovenskej republiky sa stal prednostom duchovnej správy na veliteľstve 2. divízie v Banskej Bystrici. V čase od 1. septembra 1939 do 6. októbra 1939 sa zúčastnil ťaženia proti Poľsku s veliteľstvom jednotky „Škultéty“. Po návrate z poľa bol opätovne odoslaný na veliteľstvo 2. divízie. Od decembra 1939 bol určený za referenta rímskokatolíckej duchovnej správy na MNO. Dňa 1. mája 1940 bol povýšený do hodnosti stotníka duchovnej služby.³² Tu zostavil mimoriadne obľúbenú modlitebnú knižku pre vojakov *Verný priateľ*. Veľký dopyt po tomto diele spôsobil, že knižka vyšla v štyroch vydaniach. V tomto dôležitom diele vyjadril svoj pozitívny postoj a lásku k Slovensku a jeho vojakom. V tomto osobnom presvedčení vykonával osvetové prednášky pre vojakov zamerané na osvojovanie slovenských historických reálií.³³ Svoje pastoračné aktivity vykonával v prospech slovenskej armády, ktorej bol verný a v ktorej slúžil aj po ozbrojenom Povstaní z konca roku 1944.

V čase od 29. januára do 4. septembra 1942 pôsobil v Rýchlej divízii na východnom fronte ako prednosta katolíckej duchovnej správy. Po návrate z poľa pokračoval vo funkcii referenta duchovnej správy na MNO a dňa 1. januára 1943 bol povýšený do hodnosti majora duchovnej služby. Dňa 16. decembra 1943 bol ustanovený za odborného poradcu vojenského vikára Michala Buzalku na rímskokatolíckej duchovnej správe pri MNO, čo prakticky znamenalo jeho zaradenie za funkciu generálneho vikára.³⁴ Od 1. februára 1944 sa stal prednostom katolíckej duchovnej správy na MNO. Počas vypuknutia Povstania sa zdržiaval spolu s detašovanými zložkami vojenskej správy Trenčianskych Tepliciach. Vojenský vikár Michal Buzalka ho 30. augusta povolal do Bratislavy, avšak vojenské objekty boli obsadené Nemcami a celá posádka bola odzbrojená. Preto zostal doma u rodičov v Pobedíme. Po obdržaní výzvy Štefana Haššíka k obnove Slovenskej armády po protirežimistickom vystúpení sa hlásil do novokreujúcej sa Domobrany (Pejs, 1994).³⁵ Dňa 1. novembra 1944 bol ustanovený za styčného dôstojníka MNO pri stálom delegátovi Medzinárodného červeného kríža na Slovensku. Taktiež bol v roku 1943 vyznamenaný medailou za hrdinstvo II. stupňa vydanou Slovenskou vládou a medailou III. stupňa za hrdinstvo na návrh veliteľa Rýchlej divízie. Dňa 25. augusta 1943 na rozkaz ministra Ferdinanda Čatloša bol podaný návrh na jeho povýšenie do hodnosti podplukovníka duchovnej služby. Ako dôvod sa uvádzajú jeho výchovateľské schopnosti ako výborného vychovávateľa „jednak bojujúceho vojska a tiež

³¹ VÚA, f. Kmeňové listy (dôv.), Kvalifikačná listina. Jozef Mitošinka. 26.8.1937.

³² VÚA, f. Kmeňové listy (dôv.), J. Mitošinka, 1937.

³³ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č. 313, č.j.16 3/43. Mitošinka Jozef, návrh na povýšenie z 25.8.1943.

³⁴ Tamtiež.

³⁵ Domobrana sa začala formovať krátko po vypuknutí povstania 6. septembra 1944. Mala byť protiváhou povstaleckej československej armády.

podriadeného dôstojníckeho zboru duchovnej správy svojej divízie.³⁶ Avšak predsedníctvo vlády na svojom zasadnutí zo dňa 17. novembra tento návrh na povýšenie zamietlo.³⁷ Pravdepodobným dôvodom zamietnutia bolo relatívne krátke pôsobenie Mitošinku vo vojsku, veď k augustu 1943 mal odslúžených 9 rokov a 3 mesiace a na majora duchovenstva bol povýšený 1. januára 1943.³⁸

Po skončení 2. svetovej vojny bol v septembri 1945 prijatý do československej armády a pridelený k veliteľstvu 4. oblasti. V mesiacoch marec – august 1946 bol zadelený ako člen presídľovacej komisie v Maďarsku a následne ako dôstojník z povolania zadelený na úrad pre skupinu vojnových strát v Bratislave. Dňa 31. augusta 1946 bol prepustený do pomeru mimo činnú vojenskú službu a preložený do I. zálohy ako major duchovnej služby v zálohe (Ondruš, 2013). Ako dôvod sa uvádza, že sa „nezúčastnil sa Slovenského národného povstania, ačkoľvek mal možnosť“ a „slúžil v Slovenskej armáde bývalého Slovenského štátu po 29. auguste 1944 až do jej zániku.“³⁹

V ďalšom období pôsobil ako kaplán v dóme sv. Martina a ako farár vo Sv. Jure pri Bratislave. V mesiacoch apríl – júl 1949 bol zadržovaný vo vyšetrovacej väzbe za ilegálne pašovanie listov z Rakúska a za nesplnenú ohlasovaciu povinnosť pri pašovaní. Od jesene 1951 do apríla 1952 pôsobil ako správca farnosti v Topoľčiankach. Od apríla 1952 do februára 1953 si odpykával trest v Ilave a v Mírove na základe rozsudku Krajského súdu v Bratislave, podľa ktorého bol odsúdený za službu na MNO v Haššíkovej armáde (Mitošinka, 1992).⁴⁰ Po prepustení bol menovaný za farára do Jedľových Kostolian, kde pôsobil do októbra 1953. Následne mu bol odňatý štátny súhlas a zamestnal sa ako skladový robotník v Stavokombináte v Bratislave. Od februára 1954 zasa pôsobil v pastorácii a to ako farár v Piešťanoch a v Dolných Sľažanoch. Dňa 10. augusta 1957 mu bola odňatá hodnosť majora duchovnej služby v zálohe. Začiatkom roku 1969 sa stal farárom v Pezinku, súčasne vykonával funkciu okresného dekana a cenzora. Od roku 1971 pôsobil na fare v Hradišti pod Vrátnom. Bol veľkým odporcom a kritikom Mierového hnutia katolíckych duchovných *Pacem in Terris* a jeho predstaviteľov, predovšetkým svojho rodáka biskupa Jozefa Feranca.⁴¹ Zomrel 4. augusta 1984 v kňazskom domove v Pezinku (Mitošinka, 1992).

³⁶ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č. 313, č.j.16 3/43. Mitošinka Jozef, návrh na povýšenie z 25.8.1943.

³⁷ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č. 313, č.j.16 3/43. Predsedníctvo vlády, Mitošinka Jozef, návrh na povýšenie z 20.11.1943.

³⁸ VHA, f. MNO, 1943 (dôv.), šk.č. 313, č.j.16 3/43. Mitošinka Jozef, návrh na povýšenie z 25.8.1943.

³⁹ VÚA, f. Kmeňové listy (dôv.), Kvalifikačná listina. Jozef Mitošinka. dôv. 1946.

⁴⁰ Vo väzení Jozef Mitošinka údajne požíval rešpekt väzenských dozorcov nie preto, že by sympatizoval s režimom, ale preto, že ich ako vzdelanec učil rečníctvu a používaniu odbornej terminológie.

⁴¹ Viliam Mitošinka, rodák z Pobeďima, hovorí, že Jozef Mitošinka mu ešte v čase spoločného väznenia v Ilave v roku 1952 potvrdil, že Jozef Feranec uzavrel „s ateistickými mocipánmi pakt o neútočení. Chce s nimi viesť dialóg.“ O dvadsať rokov neskôr, keď Feranec bol už banskobystrickým biskupom sa obaja Mitošinkovci pokúšali o nadviazanie dialógu s ním a chceli ho odhovoriť od toho, aby neuprednostňoval štátom podporované hnutie *Pacem in Terris*. Ich snaha žiaľ vyšla navivoč, výsledok ich rozhovorov bol nulový.

Obrázok 2 Jozef Mitošinka

Zdroj: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska*

ZÁVER

Predkladaná štúdia sa pokúsila vymedziť opodstatnenie, existenciu, úlohy a povinnosti prednostov katolíckej duchovnej správy v období 2. svetovej vojny. Tiež načrtla základné biografické údaje jednotlivých prednostov tejto správy. Možno sa zdá, že prednostovia katolíckej duchovnej správy na MNO v Bratislave vykonávali príliš byrokratickú činnosť, ktorá na prvý pohľad nemala nič spoločné s ohlasovaním Kristovej dobrej zvesti. Ich kancelárska a neosobná „papierová“ práca nebola činnosťou, za ktorou bolo bezprostredne vidieť konkrétne výsledky. Avšak v konečnom dôsledku skutočnosť, že vojaci nachádzajúci sa či už v zápolí alebo priamo vo frontovej línii, mohli pristupovať k sviatostiam a boli im poskytnuté ďalšie pastoračné aktivity (prednášky, pobožnosti, pietne spomienky, atď), bolo to aj zásluhou prednostov na MNO, ktorí svojou organizačnou činnosťou vytvárali vhodné podmienky. Patrí im za to naša veľká vďaka.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- FRÝDL, D. 2017. Zrod cirkve československé husitské. In *Husuvzbor.cz* [online]. [cit. 20.01.2017]. Dostupné na internete: http://www.husuvzbor.cz/?page_id=230
- LETZ, J. 2000. Jozef Mitošinka. In KOLEKTÍV AUTOROV. *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. Bratislava : LÚČ, 2000. ISBN: 978-80-711430-0-0.
- LETZ, R. 2007. *V hodine veľkej skúšky*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2007. ISBN: 978-80-7162-658-9.
- LETZ, R., PETRANSKÝ, I. 2002. *Biskup Michal Buzalka. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie pri príležitosti 40. výročia úmrtia*. Bratislava : LÚČ, 2002, s. 79 - 121. ISBN: 80-7114-394-4.

- MINISTERSTVÍ OBRANY. 1926. Schématismus československé branné moci 1926. r. 5.
- MITOŠINKA, J. 1941. *Verný priateľ*. Bratislava : MNO, 1941.
- MITOŠINKA, V. 1992. *Pamäti kňaza*. Bratislava : LÚČ, 1992. ISBN: 80-7114-054-6.
- ONDRUŠ, M. 2013. Mitošinka, Jozef. In CSÉFALVAY, František. a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 171. ISBN 978-80-89523-27-6.
- PEJS, O. 1994. *Slovenské vojenské duchovenstvo (1939 - 1945)*. Praha: VHÚ, 1994.
- PEJS, O. 1992. Vojenští duchovní v poválečné československé armádě (1946-1950). In *Historie a vojenství*, č. 4/1992, s. 135 – 166. ISSN: 0018-2583.
- TULKISOVÁ, J. 2013. Kovalčík, František, In CSÉFALVAY, F. a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska*. Bratislava : VHÚ, 2013, s. 128. ISBN 978-80-89523-27-6.

ARCHÍVY

Archív farského úradu v Gaboltove
Súkromná zbierka Petra Slepčana
Vojenský historický archív Bratislava
Vojenský ústrední archív Praha

mjr. PaedDr. PhDr. ThLic. Tomáš HUĎA SchP, PhD.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika
Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš 1
Tel.: +421 960 422 424, +421 903 824 428
E-mail.: tomas.huda@aos.sk